Merja Mattila
puheenjohtaja, OTM
Suomen alkuperäisten saamelaisten
yhteistyöjärjestö ry,
Lapinkylien parlamentti
05.03.2024

ASIANTUNTIJALAUSUNTO Maa- ja metsätalousvaliokunnalle

Asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä 100/2023, vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi saamelaiskäräjistä ja rikoslain 40 luvun 11 §:n muuttamisesta

Saamelaiskäräjälain muutos toteutuessaan tulee muuttamaan yhteiskunnan toimivaltasuhteita. Lainmuutoksessa kyse ei ole enää kielestä ja kulttuurista, vaan saamelaiskäräjien asemasta, vallankäytöstä, joka lakiesityksessä nimetään itsehallinnoksi.

Saamelaisten tilanne on ongelmallinen. Uudistamisen hintana ei saa olla Suomen alkuperäisimmän saamelaisuuden metsä- ja inarinsaamelaisen alkuperäiskansanosan tuhoaminen.

Statuksettomia saamelaisia ovat 1) metsäsaamelaiset, jotka muodostavat Suomen alkuperäisten saamelaisten yhteistyöjärjestö ry:n (jatkossa käytetään nimitystä Lapinkylien parlamentti) ja 2) statuksettomat inarinsaamelaiset, joita ei ole hyväksytty saamelaiskäräjien vaaliluetteloon tai 3) heitä, jotka saamelaiskäräjät on poistanut vaaliluettelosta.

Metsä- ja inarinsaamelaiset ovat heitä, jotka ovat asuttaneet Lapinmaata todennäköisesti jo jääkauden jälkeisistä ajoista asti. Viranomaisen asiakirjamerkinnät alkavat jo 1500-luvulta (maa-, veronkanto- ja henkikirjat). He ovat alkuperäiskansaan kuuluvia lapinkylien lappalaisten jälkeläisiä ja perillisiä.

Suomeen on muodostunut oikeuksiltaan kaksi eri saamelaisryhmää: 1) statuksettomat[1] ja 2) statukselliset saamelaiset. Statuksettomat saamelaiset ovat metsäsaamelaisia ja inarinsaamelaisia. Statukselliset saamelaiset ovat saamelaiskäräjien hyväksymiä saamelaisia, pohjoissaamelaisia (pohjoissaamea puhuvat) ja kolttia. Statukselliset saamelaiset ovat saamelaiskäräjien hyväksymiä saamelaisia, pohjoissaamelaisia (pohjoissaamea puhuvat) ja kolttia.

[1] Status / statuksellinen saamelainen tarkoittaa saamelaiskäräjille hyväksyttyä ja vaaliluetteloon merkittyä saamelaista. Statukseton saamelainen tarkoittaa voimassa olevan saamelaiskäräjälain mukaista saamelaista.

Merja Mattila
puheenjohtaja, OTM
Suomen alkuperäisten saamelaisten yhteistyöjärjestö ry,
Lapinkylien parlamentti
05.03.2024

Saamelaiskäräjälakiin liittyviä huomioita

Saamelaiskäräjälain hallituksen esityksen (100/2023) pohjana on Timosen työryhmän mietintö. Se on toteutettu täysin palvelemaan saamelaiskäräjien etuja. Siinä on ollut saamelaiskäräjien vahva edustus, joka on estänyt kahden muun saamelaisen kansanosan, metsä- ja inarinsaamelaisten, osallistumisen lain valmistelutyöhön Työryhmän jäsen Juha Joona on jättänyt siitä eriävän mielipiteen, ja jäsen Timo Piirainen on ilmaissut asiaa eduskunnassa käsiteltäessä selkeän lakiuudistusta vastustavan kantansa v 2023.

On huolestuttavaa, että saamelaiskäräjät ja sen läheiset tahot ovat itse laatineet oman itsehallintolain ilman, että lain sisällöstä olisi ollut mahdollisuus käydä yhteiskunnallista yleistä keskustelua. Merkittävää on, että lainmuutoksella on tarkoitus luoda puitteet dynaamiselle kehittymiselle, jonka suuntaa saamelaiset itse voisivat ohjailla.

Kyse on siitä, että saamelaiskäräjälain muutos muuttaa toimivaltasuhteita yhteiskunnassa. Se nostaa saamelaiskäräjät asemaan, jossa se nousee käyttämään merkittävää puhevaltaa erityisesti lainmuutoksen 9 §:n kohdissa 1–9 mainituissa asioissa.

Saamelaiskäräjät on edunvalvontaa harjoittava organisaatio; oman edun tavoittelu lainmuutoksen tukemana tulee näkymään yhteiskunnan jokaisessa sektorissa. Varhaisen puhevallan siirtyminen ja saamelaiskäräjiä tyydyttävän ratkaisun hakeminen vaikuttavat haitallisesti etenkin saamelaisten kotiseutualueiden kuntien päätöksentekoon, alueenkäyttöön ja hallintaan (kaavoitukseen), luonnonvarojen käyttöön, elinkeinojen kehittämiseen, viranomaisten työhön… siis kaikkeen, mikä kuuluu tai millä on vaikutusta saamelaisuudelle. (viittaus kohta 9).

Saamelaiskäräjälain muutos on toistuvasti epäonnistunut. Saamelaiskäräjistä on muodostunut vahva edunvalvontajärjestö, joka ajaa vain ja ainoastaan pohjoissaamelaisten ja kolttien etuja. Saamelaiskäräjille on muodostunut asema, jolla he jyräävät alkuperäisten, alkuperäiskansaan kuuluvien metsä- ja inarinsaamelaisten oikeudet ja vapaudet saamelaisina.

JOHTOPÄÄTÖS: Saamelaiskäräjälain muutos on jälleen epäonnistunut.

Maahan, alueenkäyttöön liittyvät kysymykset on ratkaistava ennen saamelaiskäräjälakia. Lappi ei ole valmis saamelaiskäräjien itsehallinnolle. Saamelaisten oikeuksia koskeva lainsäädäntö ei saa hyväksyntää, koska siinä rajataan osa saamelaisista lain ulkopuolelle. Lakiesitys on muutettava niin, että se kohtelee kaikkia saamelaisia yhdenvertaisesti tai se on hylättävä kokonaan.

Suomessa on neljä saamelaisryhmää, Metsä- ja inarinsaamelaiset ja saamelaiskäräjien hyväksymät pohjoissaamelaiset ja koltat.

Merja Mattila
puheenjohtaja, OTM
Suomen alkuperäisten saamelaisten yhteistyöjärjestö ry,
Lapinkylien parlamentti
05.03.2024

Ongelman ydin on, KUKA ON SAAMELAINEN. Sitä ei ratkaise saamelaiskäräjien syrjimien metsä- ja inarinsaamelaisten saamelaisuuden murtaminen. Ongelmaa ei ratkaise saamelaismääritelmän tai lappalaispykälän poistaminen. Ne vain syventävät ristiriitoja.

Lain muutosesitys on poistamassa saamelaiskäräjälaista saamelaismääritystä. Se tarkoittaa, että päätöksenteko ihmisen minuudesta, identiteetistä ja koko ihmisyydestä annetaan taholle, jonka toiminta ei ole oikeusjärjestyksemme mukaista ja joka ei edusta kaikkia saamelaisia.

Saamelaismäärityksen poistaminen laista kohdistuu alkuperäiskansaan kuuluvien metsä- ja inarinsaamelaisten oikeuksiin ja vapauksiin. Se on olemassaolon kieltämistä ja kulttuurista kansanmurhaa.

Saamelaiskäräjälaki mahdollistaa rakenteellista rasismia.

Saamelaiskäräjälain muutosesitys on epäonnistunut. Se ei ratkaise saamelaiskäräjä- ja saamelaisongelmaa. Saamelaiskäräjiin ja saamelaisuuteen liittyvät ongelmat eivät poistu saamelaiskäräjien itsehallinnolla tai poistamalla oikeuksia ja vapauksia sekä lain suojaa niiden oikeilta omistajilta, metsä- ja inarinsaamelaisilta sekä muilta kansalaisilta. Saamelaiskäräjälain muutokseen sisältyy perustuslaillisia ja ihmisoikeudellisia ongelmia.

JOHTOPÄÄTÖS:

Oikeuksien siirtäminen (itsehallinto) saamelaiskäräjille tässä moniongelmaisessa tilanteessa kärjistää ristiriitoja. Metsä- ja inarinsaamelaisten oikeuksien ja vapauksien mitätöinti ei ratkaise ongelmaa.

Kerta toisensa jälkeen saamelaiskäräjälain uudistaminen toistaa samoja virheitä. Kyse ei niinkään ole kieltä ja kulttuuria koskevat asiat, koska ne on turvattu jo saamelaiskäräjien saamelaisille jo nykyisellään. Sen sijaan oikeus niihin metsä- ja inarinsaamelaisille olisi liikahdus yhdenvertaisempaan saamelaispolitiikkaan.

Merja Mattila
puheenjohtaja, OTM
Suomen alkuperäisten saamelaisten yhteistyöjärjestö ry,
Lapinkylien parlamentti
05.03.2024

Lappalaispykälä on avaintekijä ratkaisujen hakemisessa

Suomi on aloittanut ratkaisujen hakemisen säätäessään saamelaiskäräjälain (974/1995). Saamelaismääritelmässä, sen 3 § kohta 2 tunnistetaan se tosiseikka, että metsä- ja inarinsaamelaiset ovat Suomen saamelaisia. Nyt tällä saamelaiskäräjälain esityksellä mitätöitäisiin saamelaisongelman ratkaisuun tähtäävä kehittäminen.

Ajantasaisen saamelaiskäräjälain (974/1995) 3 § kohta 2 on vahvasti perusteltu jo lain valmisteluvaiheessa 1994. Yllä mainitun lain 3 § määrittää saamelaisen. Lainkohdan **tarkoitus on antaa lain suojaa metsä- ja inarinsaamelaisten oikeuksille ja vapauksille saamelaisina**. Lainsäätäjän tahto ja tarkoitus oli vahvistaa ja tunnustaa lappalaisista polveutuvat metsä- ja inarinsaamelaiset ja heidän asemansa saamelaisena.

Ajantasaisen ja voimassa oleva saamelaiskäräjälain 3 §:n[2] vahvistamana metsä- ja inarinsaamelaiset ovat saamelaisia. Metsä- ja inarinsaamelaiset ovat ilmaisseet selväsanaisesti olevansa saamelaisia. Metsä- ja inarinsaamelaiset ovat 3 § kohta 2 saamelaismääritelmän mukaisia henkilöitä, jotka ovat sellaisen henkilön jälkeläisiä, joka on merkitty **tunturi-, metsä- tai kalastajalappalaiseksi** maa-, veronkanto- tai henkikirjassa, (voi toteutua myös kohtien 1 tai 3 mukaan).

Saamelaiskäräjälain 3 § kohta 2 on yksiselitteinen ja sitä tulee soveltaa ratkaisuihin sanamuodon mukaan. YK:n komitean päätös tarkoittaa, että Suomen tulee tarkistaa päätöksensä niin, että ne noudattavat voimassa olevaa lainsäädäntöä. Se ei kritisoi lain sisältöä tai vaadi sen muuttamista.

---

[2] [2] **Saamelainen;** Saamelaisella tarkoitetaan tässä laissa henkilöä, joka pitää itseään saamelaisena, edellyttäen:
1) että hän itse tai ainakin yksi hänen vanhemmistaan tai isovanhemmistaan on oppinut saamen kielen ensimmäisenä kielenään; tai
2**) että hän on sellaisen henkilön jälkeläinen, joka on merkitty tunturi-, metsä- tai kalastajalappalaiseksi maa-, veronkanto- tai henkikirjassa; taikka**
3) että ainakin yksi hänen vanhemmistaan on merkitty tai olisi voitu merkitä äänioikeutetuksi saamelaisvaltuuskunnan tai saamelaiskäräjien vaaleissa.

Merja Mattila
puheenjohtaja, OTM
Suomen alkuperäisten saamelaisten yhteistyöjärjestö ry,
Lapinkylien parlamentti
05.03.2024

Perustuslain 17 §:n 3 mom. mukaan saamelaisina metsä- ja inarinsaamelaiset ovat alkuperäiskansaa. Metsä- ja inarinsaamelaiset saamelaisena kansanryhmänä täyttävät ILO-sopimus 169 mukaiset kriteerit. Siis, YK:n alkuperäiskansan julistus koskee Kemin Lapin lapinkylien jälkeläisiä, saamelaiskäräjälain 3 § kohdassa 2 (ns. lappalaispykälässä) määriteltyjä saamelaisia. KP-sopimus koskee metsä- ja inarinsaamelaisia. CERD:n kaikkinaisen syrjinnän kielto suojaa metsä- ja inarinsaamelaisia.

Kyse on oikeudesta elää kulttuurinsa mukaisesti saamelaisessa yhteiskunnassa ja osallistua täysipainoisesti sen toimintaan sekä olla päättämässä omassa asiassa KP-sopimuksen 25, 26 ja 27 ART mukaan.

Perustuslakivaliokunta toteaa päätöksessään (PeVM 17/1994 vp), että saamelaiskäräjiä koskevaan lakiehdotuksen 3 §:ssä määritellään saamelaisen käsite. Samalla se poisti laista aikamääreen, vuosirajan, joka rajoittaisi rekisterien merkintöjen huomioimisen vain vuoteen 1875. Perustuslakivaliokunnan kanta oli, että saamelaismääritelmään sisältyi elinkeino-oikeuksia ja yhdenvertaisuuden perusteella vuosiluvulla ei voi erottaa ihmisiä perimysjärjestyksestä. Perustuslakivaliokunta ei nähnyt myöskään tarpeelliseksi määrätä asiasta asetuksella. Eduskunta on hyväksynyt saamelaismäärityksen, saamelaiskäräjälain 3 §:n kohta 2 laissa ilmenevällä sanamuodolla.

Ihmisoikeuskomitea ei missään yhteydessä ole vaatinut saamelaiskäräjälain 3 §:n, eikä siis myöskään siihen sisältyvät nk. lappalaisperusteen muuttamista. Ihmisoikeuskomitea päinvastoin lähtee siitä (CCPR 1.2.2019 kohta 9.11.), että lakia tulee soveltaa sen sanmuodon mukaan. Rotusyrjintäkomitea taas nimenomaisesti toteaa, että lain nykyinen 3 § on perusteltu ja linjassa ihmisoikeusvaatimusten kanssa (CERD 2.6.2022 kohta 9.8). Kysymys on siitä, että YK:n komiteoiden moitteet eivät siis kohdistu lainsäätäjään vaan lain soveltajaan eli korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Keskinen ongelma on se, että lakia ei ole sovellettu sen sanamuodon mukaan.

Euroopan unionin ihmisoikeuksien 14 Art mukaan ”Tässä yleissopimuksessa tunnustetuista oikeuksista ja vapauksista nauttiminen taataan ilman minkäänlaista sukupuoleen, rotuun, ihonväriin, kieleen, uskontoon, poliittisiin tai muihin mielipiteisiin, kansalliseen tai yhteiskunnalliseen alkuperään, kansalliseen vähemmistöön kuulumiseen, varallisuuteen, syntyperään tai muuhun asemaan perustuvaa syrjintää.”

Merja Mattila
puheenjohtaja, OTM
Suomen alkuperäisten saamelaisten yhteistyöjärjestö ry,
Lapinkylien parlamentti
05.03.2024

JOHTOPÄÄTÖS:

Saamelaisongelma ei korjaudu poistamalla alkuperäiskansaan kuuluvien metsä- ja inarinsaamelaisten kansanosan olemassaolo. Voimassa olevan saamelaiskäräjälain 3 §:n kohtaa 2 ei saa poistaa. Se on yksi avaintekijöistä saamelaiskysymyksen ratkaisussa.

Saamelaiskäräjälain muutos esitetyssä muodossa kohdistuu ihmisoikeuksiin. Se poistaa lain suojan, metsä- ja inarinsaamelaisen identiteetiltä, se puuttuu minuuteen. Se poistaa lain suojan Suomen lapinkylien jälkeläisten saamelaisuudelta. Saamelaiskäräjälain muutosesitys on ja toteuttaa rakenteellista rasismia. Se antaa saamelaiskäräjille vahvan oikeuden murtaa alkuperäiskansaan kuuluvien metsä- ja inarinsaamelaisten oikeuksia ja vapauksia.

Ihmisten valikointi etnisyyden perusteella

Voimassa olevan saamelaiskäräjälain 3 §:n kohtaa 2 ei saa poistaa. Saamelaiskäräjälain muutosehdotus on EU ihmisoikeussopimuksen vastainen.

EU Ihmisoikeussopimuksen mukaan jokaisella on oikeus nauttia yksityiselämäänsä kohdistuvaa kunnioitusta (8 ART 1). Viranomaiset eivät saa puuttua tämän oikeuden käyttämiseen lukuun ottamatta niitä syitä, jotka luetellaan kyseisen artiklan toisessa kohdassa.

Saamelaiskäräjälain muutos käsittelee kevyesti ihmisyyteen kuuluvia kysymyksiä. Saamelaisuuden määrittelyn poistaminen lainsäädännöstä johtaa mielivaltaan. Saamelaisuuden määrittely ei saa olla edunvalvontaa harjoittavan järjestön tehtävä.

Mikäli saamelaiskäräjät olisi yhdistys, se voisi valita jäsenensä sääntöjensä puitteissa. Tässä tapauksessa kyse on erittäin arkaluonteisesta ihmisyyteen kohdistuvasta luokittelusta, jota voidaan verrata rodulliseen luokitteluun. Se on EU Ihmisoikeussopimuksen ART 14, syrjinnän kiellon vastaista.[3]

[3] EU Ihmisoikeussopimus ART 14, Syrjinnän kielto ”Tässä yleissopimuksessa tunnustetuista oikeuksista ja vapauksista nauttiminen taataan ilman minkäänlaista sukupuoleen, rotuun, ihonväriin, kieleen, uskontoon,

Merja Mattila
puheenjohtaja, OTM
Suomen alkuperäisten saamelaisten yhteistyöjärjestö ry,
Lapinkylien parlamentti
05.03.2024

Saamelaismääritelmän poistaminen johtaa kestämättömään ihmisoikeuksien loukkaamiseen. Julkista valtaa käyttävällä saamelaiskäräjillä ei ole laista johdettua oikeutta määrittää ihmisen rotua tai identiteettiä. Sillä ei ole lain antamaa perustetta toimia ihmisyyteen, minuuteen kohdistuvien oikeuksien ja vapauksien tuomarina tai edes alimpana oikeusasteena.

Rotusyrjintäsopimuksen täytäntöönpanoa valvova CERD-komitea on vuodesta 2003 lähtien johdonmukaisesti katsonut Suomen saamelaismääritelmän osalta, että tämä asia tulee ratkaista henkilön oman, subjektiivisen identiteetin – itseidentifikaation - mukaisesti.

Saamelaiskäräjälain muutosehdotus on vastoin EU ihmisoikeussopimusta. Se on YK:n ihmisoikeuksien vastaista. Se on CERD:in kaikkinaisen syrjinnän kieltojen vastaista. Se antaa saamelaiskäräjille oikeuden luokitella ihmisiä. Se antaa saamelaiskäräjille oikeuden itse määrätä, kuka on saamelainen[4]. Se on luokittelua ja verrattavissa rodun määrittämiseen. ja sen seurauksena ihmis- ja perusoikeuksiin kuuluvien oikeuksien ja vapauksien mitätöinti.

JOHTOPÄÄTÖS:

Ihmisen valikointi etnisyyden, rodun, ominaisuuksien perusteella on arveluttavaa ja vastoin EU-ihmisoikeussopimusta ja YK komiteoiden tekemiä päätöksiä. Se on CERD:in kaikkinaisen syrjinnän kieltojen vastaista. Se on perustuslain vastaista.

Ihmisyyteen ja ihmiseen kohdistuvien päätösten tekeminen ei saa olla näin kevein perustein tapahtuvaa. Saamelaiskäräjillä ei ole, eikä sen kaltaisilla organisaatioilla ole oikeutta luokitella kuka kelpaa ja kuka ei, kenen identiteetti tai ominaisuudet ovat tarpeeksi hyviä saamelaiseksi saamelaisten yhteisöön ja kulttuuriin pääsemiseksi.

Metsä- ja inarinsaamelaisen kansanosan olemassaolon tuhoaminen ja alkuperäiskansaan kuuluvien lapinkylien jälkeläisten, metsä- ja inarinsaamelaisen, oikeuksien ja vapauksien rajoittaminen ja siirto uudelle oikeussubjektille on vuosisadan ihmisoikeusrikkomus.

Jos laista poistetaan saamelaismäärityksen 3 §:n kohta 2, ns. lappalaispykälä, lakimuutos vahvistaa ihmisoikeuksien rikkomisen lainsäädännöllä. Se tuhoaa Suomen vanhimman saamelaisen kulttuurin. Se on rakenteellista rasismia. Kansanosaan kohdistuessaan se on kulttuurinen kansanmurha.

---

poliittisiin tai muihin mielipiteisiin, kansalliseen tai yhteiskunnalliseen alkuperään, kansalliseen vähemmistöön kuulumiseen, varallisuuteen, syntyperään tai muuhun asemaan perustuvaa syrjintää."

[4] HE 100:2023 s 76; Ehdotetulla ensimmäisen lauseen lisäyksellä tuodaan esille, että saamelaisten itsehallinto toteuttaa saamelaisten itsemääräämisoikeutta. Toisen lauseen lisäyksellä tuodaan esille, että saamelaiskäräjien jäsenten valitseminen on osa itsemääräämisoikeuden toteuttamista.

Merja Mattila
puheenjohtaja, OTM
Suomen alkuperäisten saamelaisten yhteistyöjärjestö ry,
Lapinkylien parlamentti
05.03.2024

Esimerkkejä saamelaiskäräjien ihmisen luokittelusta: Saamelaiskäräjät käyttää omaa lain tulkintaa tunnistaessaan saamelaisen. Saman isän ja äidin lapsista jotkut voidaan hyväksyä ja jotkut heistä voidaan hylätä. Saamelaiskäräjien jäsenten hyväksyminen perustuu ryhmän mielipiteeseen; saamelaiskäräjien vaalilautakunnan käyttämä perustelu on ”saamelainen tuntee saamelaisen”. Se näyttää perustuvan ihmisen ominaisuuden tai syntyperän arviointiin, kun kyse on saamelaiskäräjälain 3 § kohdan 2 mukaisista saamelaisista.

Saamelaiskäräjien itsensä valitsema elin, vaalilautakunta varmistaa vaaliluettelon uudelleen muodostamisen kautta jokainen vaalivuosi kenellä on oikeus asettua ehdolle ja äänestää vaaleissa. Viimeisien vaalien (2023) vaaliluettelosta poistettiin 86 henkilöä, jotka KHO:n oikeusvoimaisella ja lopulliseksi tarkoitetulla päätöksellä oli määrätty merkittäväksi vaaliluetteloon (kyse ei ollut siitä, etteikö näyttö saamelaisuudesta olisi ollut lain mukainen ja validi). Vuoden 2019 vaalien vaaliluettelosta poistettiin noin 100 henkilöä vaaliluettelosta. Samankaltaista menettelyä on ollut jo näitä edeltävissäkin vaaleissa.

Yllä mainitun kaltaisella menettelyllä saamelaiskäräjät vaikuttaa vaalien lopputulokseen. Näin se varmistaa etukäteen tiettyjen sukujen vallan säilymisen.

Kaikkien viranomaisten ja julkista valtaa käyttävien, on noudatettava Suomen lakia, ihmis- ja perusoikeuksia, EU ihmisoikeuksia sekä muita ihmisen perusoikeuksia turvaavia säädöksiä.

Perus- ja ihmisoikeusnäkökulmasta arveluttavaksi tämän tekee, että lain mukaan saamelaisiksi identifioituneet ja saamelaismääritelmän täyttävät saamelaiset menettävät oikeutensa täysipainoisesti harjoittaa kieltä ja kulttuuria saamelaisena. Se on puuttumista ihmisyyteen, olemassaoloon. Se on kulttuurista kansanmurhaa.

JOHTOPÄÄTÖS:

Esimerkit kertovat saamelaiskäräjien edunvalvonnan tavasta ja demokratian tilasta saamelaiskysymyksessä.

Vaalitulokseen vaikuttaminen ei ole länsimaisen oikeuskäsityksen mukaista.

Merja Mattila
puheenjohtaja, OTM
Suomen alkuperäisten saamelaisten yhteistyöjärjestö ry,
Lapinkylien parlamentti
05.03.2024

Asema

Saamelaiskäräjät käyttää julkista valtaa ja hakee **asemaa** saamelaishallinnossa. Se ei ole kykenevä hoitamaan alkuperäiskansaan kuuluvien metsä- ja inarinsaamelaisten asiaa. Sillä ei ole kompetenssia nousta saamelaisten kotiseutualueella itsehallinnolliseen asemaan. Saamelaiskäräjät ei edusta kaikkia saamelaisia tai saamelaisten kotiseutualueen kuntalaisia.

Saamelaiskäräjien valtaa pitävät harjoittavat syrjivää saamelaispolitiikkaa. Saamelaiskäräjät toimii nykyisellään vain kahden saamelaisen kansanosan, pohjoissaamea puhuvien ja kolttien edustajana. Sillä ei ole kompetenssia eikä halua edustaa kaikkia saamelaisia.

Saamelaiskäräjälain muutosesitys loukkaa kansalaisten yhdenvertaisuutta tavalla, joka ei sovi oikeusvaltion toimintaan. Saamelaiskäräjät on menettänyt rasistisella toiminnallaan alkuperäiskansaan kuuluvien lapinkylien lappalaisten jälkeläisten, metsä- ja inarinsaamelaisten luottamuksen.

Saamelaisten kotiseutualueen kuntien asukasluku on noin 18 500, joista noin 3 500 on saamelaiskäräjien hyväksymiä saamelaisia. Lakimuutoksella **siirretään** puhe- ja päätösvalta keskeisissä, kaikkia koskevissa asioissa, saamelaiskäräjille. Lakiesitys puuttuu näiden saamelaisten kotiseudulla asuvien 15 000 kuntalaisen perustuslaillisiin, ihmisoikeuksiin ja omistukseen, erityisperusteisiin oikeuksiin ja osallistumisen oikeuksiin omassa asiassa. Kyse on siitä, että heiltä viedään oikeus yhdenvertaisuuteen lain edessä ja yhteiskunnassa. Osallisuus ja osallistaminen tulee vasta saamelaiskäräjien ennakkosuostumuksen ja laajennettujen neuvottelujen jälkeen.

JOHTOPÄÄTÖS:

Saamelaiskäräjien asemaa ei tule vahvistaa tällä saamelaiskäräjälain muutoksella.

Saamelaiskäräjälain muutosesityksestä tulee poistaa sen 6 §.

Saamelaiskäräjät ei edusta kaikkia saamelaisia. Saamelaiskäräjät on vain saamelaiskäräjien jäsenten edunvalvoja.

Merja Mattila
puheenjohtaja, OTM
Suomen alkuperäisten saamelaisten yhteistyöjärjestö ry,
Lapinkylien parlamentti
05.03.2024

Muita perusteluja, viranomaisasema

Viranomaisasema ei kuulu edunvalvojalle.

Lain muutosesitykseen sisältyvät säädökset eivät ole tarkkarajaisia juuri dynaamisuuden luonteesta johtuen. Perustuslain mukaan henkilöön kohdistuvista rajoituksista, oikeuksista ja velvollisuuksista on säädettävä lain tasolla. Julkista valtaa käyttävä saa oikeutuksen tarkkarajaisesta lainsäädännöstä.

Lakimuutoksesta puuttuu kaavailtujen viranomaistehtävien tarkkarajainen kuvaus, laatu ja laajuus. Saamelaiskäräjälaissa ei määritellä tarkkarajaisesti ihmisen oikeuksiin ja velvollisuuksiin puuttumista. Ne ilmaistaan muun muassa saamelaiskäräjien aseman määrittelyn kautta 9 §:n kaltaisilla ennakkosuostumusmenettelyn ja laajennetun neuvottelumenettelyjen kautta oikeudeksi käyttää toiselle oikeussubjekteille kuuluvaa puhevaltaa.

Kun syrjintä kohdistuu saamelaismääritelmän 3 §:n kohtaan 2 (lappalaispykälä) mukaan määrittyvään ihmisryhmään, menettely kohdistuu saamelaiseen kansanosaan. Se tarkoittaa, että oikeudet ja vapaudet olla se, joksi on syntynyt ja kasvanut viedään heiltä ja heidän jälkeläisiltään. Se on rakenteellista rasismia, joka kohdistuu saamelaiseen kansanosaan.

JOHTOPÄÄTÖS:

Saamelaiskäräjälain muutosesityksestä puuttuu saamelaisten olosuhdeselvitys muutosten tarpeellisuudesta ja merkityksestä. Siitä puuttuu kestävän ratkaisun tavoite ja sisältö Lain muutoksen kokonaisvaikutusten arviointi puuttuu. Siitä voi seurata arvaamattomia vaikutuksia yhteiskunnalle.

Viranomaisen toiminnan tulee toteuttaa hyvää hallintoa. Sen tulee kohdella kaikkia yhdenvertaisesti.

Henkilön oikeuksien ja velvollisuuksien sääntely tulee olla säädelty lain tasolla.

Viranomaisen päätöksen tulee perustua lakiin.

Sääntelyn tulee olla selkeää ja tarkkarajaista, etenkin viranomaistoiminnassa.

Metsä- ja inarinsaamelaiset eivät ole yhdenvertaisia lain edessä ja yhteiskunnassa. Sen puute korostuu hallituksen esityksessä laiksi saamelaiskäräjistä (HE100/2023).

Merja Mattila
puheenjohtaja, OTM
Suomen alkuperäisten saamelaisten yhteistyöjärjestö ry,
Lapinkylien parlamentti
05.03.2024

Kuka on vallankäyttäjä saamelaiskäräjien itsehallinnossa

On syytä kysyä, kenelle Suomi on antamassa itsehallintoa? Kuka takaa, mitä itse itseään määrittävä organisaatio on seuraavien vaalien jälkeen? Kuka / mikä ryhmä käyttää valtaa?

Kun vallankäyttäjä itse määrittää, kuka kuuluu joukkoon, se vahvistaa organisaation mielivaltaa. Jo nyt on näkyvissä toimintatavat; yhteiskunnan normit menettävät merkityksensä ja sivuutetaan oikeusvoimaiset ja lopullisiksi tarkoitetut päätökset.

KUKA on se, joka on saamelainen ja kenellä on todellista vaikutusvaltaa alueenkäytössä, ilmastonmuutoksessa, luonnon monimuotoisuudessa pohjoisen elinkeinoissa ja luonnonvaroissa, opetus-, sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä varmuuden vuoksi asioissa, jotka koskevat tai saattavat koskea saamelaisia?

Kuka linjaa 18500 asukkaan yhteiskunnan ratkaisuja? Onko lapin asukkailla itsellään todellista mahdollisuutta osallistua oikeasti päätöksentekoon?

JOHTOPÄÄTÖS:

Itsehallinnon antaminen ryhmälle, joka itse sääntelee omaa ryhmäänsä kuuluvia yllä esitetyllä tavalla, jopa viranomaisen roolissa, luo epävakautta ja mielivallan käytön mahdollisuuden. Dynaamisuus toiminnassa yhdistettynä ryhmähyväksyntään jäsenten valikoinnissa mahdollistaa aseman ja vallan omien etujen tavoitteluun muiden kansalaisten kustannuksella.

Onko saamelaiskäräjälaki itsehallintolaki

Kyllä, saamelaiskäräjälaki on itsehallintolaki. Se on periaatteita sisältävä laki, joka on toteutettu palvelemaan dynaamista lainsäädäntöä. Tämän lain tarkoitus on tuoda dynaamisuus saamelasikäräjien aseman ja itsevaltiuden kehittämisen automaattiseksi ja jatkuvaksi prosessiksi. Dynaamisuus saamelaiskäräjien toiminnassa lietsoo riitoja ja oikeudenkäyntejä, jotka toimivat dynaamisena ”pumppuna” uuden saamelaiskäräjiä

tyydyttävien ratkaisujen aikaansaamiseksi ja siitä nostetuksi lainsäädöksiin. Lyhyesti sanottuna dynaamisuus luo uutta lainsäädäntöä.

Saamelaiskäräjälain muutosesitys on sumea ja täynnä periaatteita (tarkkarajaisuus puuttuu). Tämä lainsäädäntö toteutuessaan tulee lisäämään oikeudenkäyntejä. Ne tukevat dynaamisuutta ja luo uuden lainsäädännön tarvetta.

Hallituksen esityksestä puuttuvat selvät kriteerit saamelaiseen alkuperäsikansaan kuulumisesta. Se tulee aiheuttamaan suuria ongelmia tulevaisuudessa, lukuisten saamelaisyhteisön sisäisten ja yhteiskunnallisten ongelmien alati kumuloituessa monikertaisiksi.

Tässä vaiheessa, jos saamelaisuuden ongelmien syitä ei ratkaista, ne kumuloituvat ja tulevat aiheuttamaan entistä vaikeampia ongelmia yhteiskunnassa.

JOHTOPÄÄTÖS: Näitä ei voi sivuuttaa pyrittäessä kestävään ratkaisuun

1. Kysymystä, kuka on saamelainen ei voi sivuuttaa, kun haetaan kestävää ratkaisua.

2. **Maahan, alueenkäyttöön liittyvät kysymykset on ratkaistava ennen saamelaiskäräjälakia.** Omistus ja siihen liittyvät erityisperusteiset oikeudet ja niiden pysyvyys ovat keskeinen osa kestävää ratkaisua.

3. Saamelaisten kotiseutualue on kotiseutualuetta myös muiden sen alueella sijaitsevien kuntalaisten aluetta.

4. Yhdenvertaisuus on toteuduttava kaikkien saamelaisten kesken. (Tähän liittyy myös tämän luettelon kohta 1).

5. Lakiesitys on laadittu vain yhden toimijan saamelaiskäräjien näkökulmasta, sen etujen ja oikeuksien, aseman vahvistamiseksi. Se on rakenteellisesti rasistinen laki, joka loukkaa metsä- ja inarinsaamelaisten oikeuksia ja vapauksia. Tämä ei ole omiaan edistämään kestävää ratkaisua.

Merja Mattila
puheenjohtaja, OTM
Suomen alkuperäisten saamelaisten yhteistyöjärjestö ry,
Lapinkylien parlamentti
05.03.2024

Perustuslaissa ei ole määritelty saamelaiskäräjille kielen ja kulttuurin ulkopuolelle menevää itsehallintoa. HE 100:2023 esitetään virheellisesti, että saamelaiskäräjien itsehallinto tai itsemääräämisoikeus olisi saamelaiskäräjien perustuslaillinen oikeus, joka olisi otettava huomioon kaikessa yhteiskunnallisessa toiminnassa. (viittaus HE 100:2023 s 58)

Perustuslain 6 § lähtee tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta kansalaisten kesken.

Hallituksen esitys saamelaiskäräjälaiksi on suuripiirteinen periaatetason asteella oleva suunnitelma itsehallinnon ja viranomaisorganisaation luomiseksi yhteiskunnan organisaation kylkeen valvomaan ja edistämään saamelaisista valitsemansa joukon etuja.

Saamelaiskäräjälain muutos jakaa Suomen saamelaiset kahteen eriarvoiseen osaan; heihin, joilla on äänioikeus ja heihin, jotka armollisesti saavat olla saamelaisia ilman äänioikeutta. Saamelaiskäräjien rooli on sen omien jäsenten edunvalvonta. Lakimuutos muuttaa yhteiskunnan päätöksenteon perusteita, toimivuutta ja oikeudenmukaisuutta.

Saamelaismääritelmän poisto hämärtää alkuperäiskansan määritystä.

Jos saamelaiskäräjälain muutosesityksen lähtökohta on ratkaista saamelaiskiistaa Suomessa, niin se on jälleen kerran epäonnistunut. Tämä lakiesitys ei korjaa kansainvälisten ihmisoikeusjärjestöjen esittämiä epäkohtia. Saamelaiskäräjälaki luo rakenteellista rasismia.

Lakimuutos määrittelee saamelaiskäräjille 9 §:ssä yhteiskunnallista asemaa koskevaa ja ylivertaista puhe- ja määräysvaltaa muun muassa alueenkäytössä ja elinkeinotoiminnassa ylitse muiden kansalaisten oikeuksien Suomessa. Se tulee jakamaan saamelaiset kahteen eriarvoiseen ryhmään etenkin saamelaisten kotiseutualueella. Sinne muodostuu oikeuksiltaan ja vapauksiltaan kahdenlaisia kansalaisia ja kahdenlaisia saamelaisia, joista toisilla on äänioikeus ja toisilta se evätään.

Johtopäätös:

Saamelaiskäräjälain muutos ei ole kestävä ratkaisu.

Lakimuutoksessa kysymys ei ole enää kielestä ja kulttuuriin kohdistuvista oikeuksista.

Itsehallinnon ja hallinnon kehittämisen dynaamisuus johtavat vallankäytön kasvamiseen ja eriarvoisuuden lisääntymiseen.

Merja Mattila
puheenjohtaja, OTM
Suomen alkuperäisten saamelaisten yhteistyöjärjestö ry,
Lapinkylien parlamentti
05.03.2024

Oikeussubjektin vaihtuminen

Saamelaiskäräjät tulee lainmuutoksen myötä käyttämään **ensisijaista toiselle oikeussubjektille kuuluvaa puhevaltaa** lakiesityksen 9 §:stä ilmenevissä kohdissa 1–9.

Metsä- ja inarinsaamelaiset eivät hyväksy saamelaiskäräjälaissa olevaa oikeuksien ja vapauksien omistajuuden, omaisuuteen liittyvän puhevallan vaihtumista saamelaiskäräjälain nojalla.

Ennakkosuostumus- ja neuvotteluvelvoite ovat saamelaiskäräjien vallan kasvattamista yhteiskunnassa. Ne tarkoittavat metsä- ja inarinsaamelaisille kuuluvien oikeuksien ja vapauksien ottamista saamelaiskäräjien haltuun. **Ne tarkoittavat oikeussubjektin vaihtumista lainsäädännön kautta**. Niillä ei ole merkitystä kielen tai kulttuurin itsehallinnossa.

Lain muutosesityksen mukaan ensisijaisen puhevallan tarkoitus on päästä saamelaiskäräjiä tyydyttävään ratkaisuun. Ennakkosuostumusmenettely on veto-oikeuden kaltaista menettelyä. Laajennetulla neuvottelumenettelyllä haetaan myös ratkaisua, joka tyydyttää saamelaiskäräjiä. Nämä toimet ja viranomaisen hoitovelvoite toteuttavat saamelaiskäräjien edunvalvontaa.

Lainsäädäntö asettaa KAIKILLE viranomaiselle neuvotteluvelvollisuuden ja viranomaisille huolenpitovelvoitteen.

Lakimuutoksen jälkeen saamelaiskäräjät on mukana kaikissa neuvottupöydissä, jossa haetaan saamelaiskäräjämyönteistä ratkaisua kaikissa asioissa, jotka koskee tai saattaa koskea saamelaiskäräjiä. Kaikkien viranomaisten ja julkisia hallintotehtäviä hoitavan on neuvoteltava – se koskee ministeriön ja keskushallinnon viranomaisia, valtion alue- ja paikallishallintoviranomaisia, kunnan viranomaisia, julkisia hallintotehtäviä hoitavia. Timosen mietinnössä esimerkkeinä mainitaan yliopistot ja ammattikorkeakoulut ja Business Finland Oy, Fingrid ja Gasgrid. Nämä esimerkit osoittavat 9 §:n merkityksen laajuutta; kyse ei ole enää kielestä tai kulttuurisesta itsehallinnosta.

Merja Mattila
puheenjohtaja, OTM
Suomen alkuperäisten saamelaisten yhteistyöjärjestö ry,
Lapinkylien parlamentti
05.03.2024

JOHTOPÄÄTÖS: Suomeen on rakentumassa uusi hallintohimmeli.

Metsä- ja inarinsaamelaisten oikeussubjektin asemaa, oikeuksia ja vapauksia tulee murtamaan saamelaiskäräjien toiminta ja vallankäyttö (viittaus lain 9 §:ään).

Toiselle kuuluvaa puhe- ja vaikuttamisvaltaa tulee käyttämään saamelaiskäräjät tavoitteena saamelaiskäräjiä tyydyttävä ratkaisu. Saamelaiskäräjät on edunvalvontaa valtion riittävällä rahoituksella tekevä organisaatio.

Kansalaisten yhdenvertainen osallistuminen vaarantuu.

Perus- ja ihmisoikeuksien, oikeuksien ja vapauksien loukkausta ja rasismia ei tule hyväksyä missään muodossa.

Lakiesitys tuhoaa yhdenvertaisuuden lain edessä ja yhteiskunnassa. Omistuksen ja erityisperusteisten oikeuksien suoja murenee. Luottamus oikeusvaltioon ja oikeusjärjestelmään vaarantuu.

Alueenkäyttö

Yhteiskunnan elinvoimaisuuden ja hyvinvoinnin lähteenä on alue ja sen luonnonvarat. Ne luovat puitteet hyvinvoinnille ja vaurastumiselle sekä mahdollistavat toimeentuloa harvaan asutulla alueella.

Saamelaiskäräjälakiesityksestä puuttuu Lapinmaan maanomistuksen oikeuspohja. Saamelaiskäräjät perustaa alueidenkäytön vaatimuksensa YK:n komiteoiden **suosituksiin** selvittää maakysymystä. Suositus taas perustuu yleisesti alkuperäiskansojen keskuudessa vallitseviin maankäyttöä koskeviin selvityksiin.

Alueenkäytön oikeudet Suomessa perustuvat oikeushistorialliseen tutkimukseen.

Tilanne Suomessa ei ole vertailukelpoinen yleistilanteeseen nähden. Suomessa tunnetaan maanomistusolot. ”Tuorein lappalaisten oikeuksia koskeva historiallinen selvitys ei ole vaikuttanut lainvalmisteluun edes siltä osin kuin faktat on asiakirjoin osoitettavissa”. Suomen tekemät tutkimukset ja selvitykset, jotka koskevat Lapinkylien lappalaisten oikeus maa- ja vesialueisiin on kiistatta todistettu tutkimuksissa.

Merja Mattila
puheenjohtaja, OTM
Suomen alkuperäisten saamelaisten yhteistyöjärjestö ry,
Lapinkylien parlamentti
05.03.2024

Saamelaiskäräjät ei ole oikeussubjekti, jolla olisi oikeushistoriallista perustetta alueisiin ja alueen käyttöön.

Lainsäädännön mukaan alueen omistajan oikeuksia ja erityisperusteisia oikeuksia käyttää omistaja ja haltija.

Omistusoikeus ja siihen liittyvät erityisperusteiset oikeudet periytyvät lapinkylien lappalaisten jälkeläisille eli **oikeussubjekti on** saamelaiskäräjälain saamelaismääritelmän 3 §:n kohta 2 mukaiset maa- ja veronkantoluetteloihin ja henkikirjoihin lappalaiseksi merkittyjen jälkeläiset, metsä- ja inarinsaamelaiset.

Metsä- ja inarinsaamelaisia koskevia kiinteistöoikeudellisia oikeuksia on merkitty myös tilojen perustamisasiakirjoihin tiloihin kuuluvina aineellisina omaisuuksina (nämä oikeudet ovat tiloihin kuuluvia erityisperusteisia oikeuksia). Samoin lapinkylien lappalaisten oikeudet on todennettavissa maa- ja veronkantoluetteloista. Nämä oikeudet ovat olemassa olevia ja tunnustettuja oikeuksia. (Viittaukset selvitysmies Wirilanderin selvitys, Saamelaiskomitean mietintö v 1973, Juha Joonan ja Matti Enbusken Lapinmaan maaoikeudet -sarja).

Tutkimukset osoittavat, että lappalaisten oikeudet ovat yksityisen omaisuuden suojan piirissä. Lapinkylien lappalaisten jälkeläiset ovat alkuperäiskansaan kuuluvia metsä- ja inarinsaamelaisia. Tämän Suomen alkuperäisimmän alkuperäiskansaan kuuluvien saamelaisten kulttuurin suojaksi luotuja ja turvattuja sekä omaisuuden suojassa olevia oikeuksia ei voida peruuttaa saamelaiskäräjälain muutoksella.

Puhevalta ja edustus asiassa kuuluu oikeussubjektille, metsä- ja inarinsaamelaisille. Puhe- ja edustusvalta kuuluu valtionmaan, suojelualueiden ja erämaa-alueiden hoitoa, käyttöä, suojelutoimien toteuttamista, vuokrausta ja luovutusta koskevien neuvottelujen osapuoli on Lapinkylien parlamentti metsäsaamelaisten edustajana ja inarinsaamelaiset.

Alueenkäytön oikeudet eivät kuulu saamelaiskäräjille, sillä oikeudet eivät tule sillä perusteella, että henkilö on merkitty saamelaiskäräjien vaaliluetteloon. Saamelaiskäräjät ei ole koskaan ollut lapinkylä. Saamelaiskäräjät ei ole lapinkylien alueella kiinteistöjen omistukseen ja hallintoon eikä alueenkäyttöön kuuluvia oikeussubjekti lapinkylien alueella.

Ilman lappalaisten ja muiden oikeuksien selvittämistä ei voida asianmukaisesti laatia mitään maan ja vesien hallintaa koskevaa lakiesitystä. ILO- sopimuksen ratifiointi kaatui juuri tähän maakysymykseen.

Merja Mattila
puheenjohtaja, OTM
Suomen alkuperäisten saamelaisten yhteistyöjärjestö ry,
Lapinkylien parlamentti
05.03.2024

Saamelaiskäräjät ei ole oikeussubjekti, jolla olisi oikeushistoriallista perustetta alueisiin ja alueen käyttöön. Oikeudet eivät synny sillä, että pohjoissaamelaiset ja koltat ovat asuttaneet aluetta historiallisesti lyhyen ajan. Toki heillä on yhdenvertaiset oikeudet käyttää alueenkäytön puheoikeutta kuin alueella asuvilla kaikilla kuntalaisilla.

Tähän mennessä mikään yksittäinen tutkimus Suomessa ei osoita, että maat olisivat kuuluneet Ruotsista ja Norjasta Suomeen muuttaneille saamelaiskäräjien vaaliluetteloon merkityille, pohjoissaamea puhuville saamelaisille ja koltille. He eivät ole koskaan olleet maa- ja vesioikeuksien oikeussubjekteja, maa- ja vesioikeuksien haltijoita.

Sen poistaminen tarkoittaa omistukseen kuuluvan alueenkäytön oikeuksien ottamista sen oikealta oikeussubjektilta, alkuperäiskansan kuuluvilta metsä- ja inarinsaamelaisilta.

Se tarkoittaa syrjityn saamelaiskansanosan, metsä- ja inarinsaamelaisten, puheoikeuden ja osallistumisoikeuden kaventumista merkittävästi. Käytännössä heille jää kommentointioikeus asiassa, jossa saamelaiskäräjät on neuvotellut sitä tyydyttävän ratkaisun ja / tai käyttänyt ennakkosuostumusmenettelyä.

JOHTOPÄÄTÖS: Ensimmäinen edellytys on, että maa- ja alueenkäyttöön liittyvät kysymykset tunnustetaan tehtyjen selvitysten perusteella.

Alueenkäytön ja omistuksen oikeudet periytyvät alkuperäiskansaan kuuluvien lapinkylien lappalaisten jälkeläisille (polveutuminen).

Oikeudet periytyvät. Oikeudet kuuluvat saamelaiskäräjälain 3 §:ssä kohta 2 tarkoitettujen lappalaisten jälkeläisille. Oikeussubjekti omistus- ja erityisperusteisille oikeuksille on ovat alkuperäiskansaan kuuluvat metsä- ja inarinsaamelaiset.

Saamelaiskäräjät ei ole alueenkäytön oikeussubjekti. Se ei koskaan ole omistanut lapinkylien maa- ja vesioikeuksia eikä niihin kuuluvia oikeuksia.

Alueenkäytön oikeudet eivät kuulu saamelaiskäräjille, sillä oikeudet eivät tule sillä perusteella, että henkilö on merkitty saamelaiskäräjien vaaliluetteloon.

Saamelaiskäräjät ei ole koskaan ollut lapinkylä.

Saamelaiskäräjät ei ole lapinkylien alueella kiinteistöjen omistukseen ja hallintoon eikä

Merja Mattila
puheenjohtaja, OTM
Suomen alkuperäisten saamelaisten yhteistyöjärjestö ry,
Lapinkylien parlamentti
05.03.2024

Elinkeinot

Perustuslain mukaan jokaisella on oikeus hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Lapinkylien alueella on harjoitettu metsä- ja inarinsaamelaisia elinkeinoja kautta aikojen. Ne ovat paljolti samanlaisia kuin saamelaiskäräjien saamelaisiksi mieltämät elinkeinot.

Elinkeinoihin liittyviä oikeuksia, eikä niihin liittyvää puhevaltaa ei saa siirtää saamelaiskäräjille.

Saamelaisuuteen nimitettyjen elinkeinojen kuten poronhoito, metsästys, kalastus ja saamelaiskäsitöiden tekeminen sekä luontaistalouden harjoittaminen ei ole saamelaiskäräjien saamelaisten yksinoikeus. Perustuslakivaliokunta on ratkaisussaan 17/1994 ottanut kantaa metsä- ja inarinsaamelaisten (-lappalaisten) elinkeinojen suojaan. Vanhastaan olemassa olevat maa- ja elinkeinojen oikeudet taattiin ottamalla saamelaismääritelmän 3 § kohta 2 lakiin poistamalla rekisterimerkintöjen käyttöä rajaavan vuosiluvun ”1875” laista. Saamelaisten kotiseutualueella ja sen ulkopuolella poroelinkeinoa ovat harjoittaneet vuosisatoja muutkin kuin saamelaiskäräjien jäsenet. Nykypäivänä eri saamelaisryhmien edellä mainittujen elinkeinojen harjoittaminen ei juurikaan eroa toisistaan.

Saamelaiskäräjälaissa ei tule antaa poikkeavaa ja määräävää puhe- ja päätösvaltaa saamelaiskäräjille.

Esimerkki, yhdenvertaisuuden puuttumisesta samaa elinkeinoa harjoittavien kesken tullee johtaman: johtaa Metsähallitus tekee jo nyt ”hyvää yhteistyötä” saamelaiskäräjien kanssa lakiesityksen hengessä. Tämä näyttäytyy kokonaan toisenlaisena mm. matkailuelinkeinoa harjoittavan statuksettoman saamelaisen kuin statuksen omaavan kannalta. Statuksettomalle tarjottiin eriarvoiseen asemaan johtavaa maksullista sopimusta elinkeinon harjoittamisen mahdollistamiseksi valtion hallinnoimilla alueilla ja toinen saa liikkua saamelaiskäräjien sopimukseen perustuen vapaasti. Yksittäisestä esimerkistä tulee yleinen toimintatapa.

Saamelaismatkailun sertifikaatti on valmisteilla. Saamelaiskäräjien puheenjohtajan puheessa tuodaan esille, että tämä sertifikaatti mahdollistaa saamelaiskäräjien tuen saamelaismatkailuyrittäjälle. Saamelaismatkailu vain rajataan saamelaiskäräjien saamelaisille. Nämä tapaukset kertovat vääristymistä elinkeinoa harjoittavien kesken. Se on EU-lainsäädännön vastaista rahoitusta.

Merja Mattila
puheenjohtaja, OTM
Suomen alkuperäisten saamelaisten yhteistyöjärjestö ry,
Lapinkylien parlamentti
05.03.2024

Kaavoitus on kuntien perustoiminto, ja se edistää ja mahdollistaa elinkeinojen ja vakituiseen käyttöön tarkoitettujen alueiden käytön kuntien elinvoiman ja asumisen turvaamiseksi. Lakimuutoksessa olevan alueenkäytön puhevallan siirtyminen saamelaiskäräjille tarkoittaa saamelaiskäräjien edunvalvontaan tähtäävien neuvottelujen käynnistymisen (tosiasialliset neuvottelut saamelaiskäräjiä tyydyttävän ratkaisun aikaansaamiseksi).

Kuntien kaavoitusta pidetään jo nyt byrokraattisena, resursseja sitovana ja aikaa vievinä toimina. Nyt lakimuutoksen myötä siihen tulee varhaisessa vaiheessa uusi toimija vaatimuksineen, jotka eivät edusta kaikkia kunnan asukkaita. Prosesseissa, joissa saamelaiskäräjät tulevat päätöksentekoon mukaan lakimuutoksen 9 §:n mukaisesti, rasittaa yhdenvertaisuuden puute.

JOHTOPÄÄTÖS:

Elinkeinojen oikeudet on turvattava kaikille niitä harjoittaville perustuslain ja EU-oikeuksien mukaisesti.

Kaikille elinkeinojen harjoittajille on taattava yhdenvertainen puhe- ja määräysvalta.

Saamelaiskäräjillä ei ole senkaltaisia perusteita, jotka puoltaisivat erivapauksia. Poronhoidon oikeudet ja vapaudet on turvattava yhdenvertaisesti kaikille poronhoitoa harjoittaville koko poronhoitoalueella.

Kuntien elinkeinorakenteen kehittäminen vaikeutuu, mutkistuu. Saamelaiskäräjien asema puhevallan käyttäjänä on edunvalvontaa. Se vääristää yhteiskunnan jäsenten yhdenvertaisuutta ja vaikeuttaa elinkeinojen harjoittamista samoista yhdenvertaisista lähtökohdista käsin.

Yhdenvertainen oikeus saamenkielisen varhaiskasvatuksen sekä saamenkielisen ja saamen kielen opetuksen kehittäminen ja saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen toteuttamista ja kehittäminen kuuluu myös Suomen lapinkylien alkuperäiskansaan kuuluville metsä- ja inarinsaamelaisille.

Opetus ja sosiaali- ja terveyspalvelut tulee kehittää ja toteuttaa yhdenvertaisesti kaikille.

Merja Mattila
puheenjohtaja, OTM
Suomen alkuperäisten saamelaisten yhteistyöjärjestö ry,
Lapinkylien parlamentti
05.03.2024

Yhteiskunnallinen näkökulma

Suomessa ei ole todellisuudessa sellaista oikeudellista vajetta olosuhteissa, joka vaatisi kansalaisten yhdenvertaisuuden murentamista.

Saamelaiskäräjälain muutosesitys ei ole oikeusvaltioperiaatteen mukainen. Saamelaiskäräjälain muutosesitys perustuu ajatukselle, että lain asema lakihierarkiassa sijoittuisi muun kansallisen lainsäädännön yläpuolelle, perustuslain suojan alle.

Saamelaiskäräjälain muutosesitys itsehallinnosta on perustuslain ja EU-oikeuksien vastainen. Itsehallinnon toteuttamista, oikeuksiin ja vapauksiin kohdistuvaa sääntelyä, perus- ja ihmisoikeuksiin puuttumista, olemassaolon kieltämistä ja kulttuurista kansanmurhaa ei voida toteuttaa saamelaiskäräjälain kautta.

Sääntely laajentaa saamelaiskäräjille itsehallintoa - itsemääräämisoikeutta kielen ja kulttuurin ulkopuolelle. Itsehallinto ei ole perustuslaillinen oikeus.

Lakimuutoksen myötä lain soveltamisalue laajenisi myös saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolelle. Lainmuutokset koskevat koko Suomea. Asian laajuus ja merkittävyys nostaa esille tarpeen tarkastella muutosta ja vallankäytön rakennetta ja sen vaikutusta yhteiskunnan toimivuuteen. Lain valmistelusta puuttuu vaikutusten analyysi ja arviointi yhteiskuntajärjestelmälle ja sen tulevalle toimivuudelle.

Perustuslaki määrittää julkisen vallan ja vallankäyttäjien rajat ja kaikelta julkisen vallan käytöltä vaaditaan demokraattista perustaa. Vallankäytön rajojen tulee olla selkeitä, tarkkarajaisia. Julkista valtaa, ihmisen oikeuksia ja velvollisuuksia koskevat asiat tulee säätää lain tasolla. Tämä kaikki puuttuu tai on ylimalkaista saamelaiskäräjälain muutosesityksestä. Siinä ei edes täsmennetä mitkä asia kuuluvat viranomaistoimintaan. Lakiesitys on puutteellinen.

Saamelaiskäräjälain muutoksella puututaan valtion, kuntien, aluehallinnon asemaan, oikeuksiin ja velvollisuuksiin sekä kavennetaan metsä- ja inarinsaamelaisten sekä kuntalaisten perusoikeuksia, ihmisoikeuksia ja KP-oikeuksia.

Merja Mattila
puheenjohtaja, OTM
Suomen alkuperäisten saamelaisten
yhteistyöjärjestö ry,
Lapinkylien parlamentti
05.03.2024

Neljässä pohjoisimmassa Suomen kunnassa olisi jatkossa kaksi itsehallintoelintä:

1) kunta, joka käyttää perustuslain ja tarkkarajaisen lainsäädännön valtuutuksella valtaa ja

2) saamelaiskäräjien itsehallinto saamelaiskäräjälain muutosesityksen 9, 9a ja 9 b §:n tukemana.

Yhteiskunnallisestikin merkittäviä päätöksiä tehtäisiin jatkossa saamelaiskäräjien kautta. Hallituksen esityksen mukaan saamelaiskäräjälain muutoksella annetaan viranomaista velvoittavia määräyksiä. Syntyy ristiriitoja, kun viranomaiselta edellytetään kaikkien kansalaisten tasapuolista kohtelua viranomaisissa.

Vaikka lakiesityksessä nostetaan esille, että se ei vaikuta kunnan itsehallinnolliseen toimintaan, niin ote kunnallisestä toiminnasta kiristyy. Jos jollakulla on lain esitöissä määritelty asema toteuttaa itsehallintoa, ja laki menee läpi epäkohtiin ja ristiriitoihin puuttumatta, ei liene yhtäkään itsehallintoa, joka jättäisi hyvää hyvyyttään hyödyntämättä lain esitöitä ja tulkinnanvaraista lakia. Dynaaminen itsehallinto perustuu ajatukselle, että ristiriitojen kautta tulkinnalla luodaan uutta lakia.

Saamelaiskäräjien asema kaikkien saamelaisten edustajana tulee poistaa. Saamelaiskäräjät ei ole koskaan edustanut metsä- ja inarinsaamelaisia, päinvastoin vaikeuttanut ja mitätöinyt toiminnallaan statuksettomien saamelaisten kulttuuria, kieltä ja olemassaoloa. Saamelaiskäräjät ei edusta edes saamelaisalueella kaikkia saamelaisia.

Saamelaiskäräjät suorittaa saamelaisten etnistä valintaa. Se on asettunut päättämään metsä- ja inarinsaamelaisten etnisyydestä, vaikka sillä ei ole siihen laissa määriteltyä tarkkarajaista oikeutta - se ei ole soveliasta julkista valtaa käyttäville tai viranomaisille. Saamelaiskäräjät käyttää ryhmähyväksyntää – joka sekään ei ole kansallisen lainsäädännön mukainen.

Metsä- ja inarinsaamelaisten asema saamelaisina ja alkuperäiskansana on uhattuna.

Onko Suomi tuhoamassa oman alkuperäisimmän alkuperäiskansaan kuuluvan saamelaisen kansanosan, metsä- ja inarinsaamelaiset?

Saamelaiskäräjälakimuutos toisi merkittävän puhevallan käyttäjän aseman saamelaiskäräjille KAIKISSA VIRANOMAISISSA ja antaa aloiteoikeuden. Se vaarantaa yhdenvertaisuuden.

Merja Mattila
puheenjohtaja, OTM
Suomen alkuperäisten saamelaisten yhteistyöjärjestö ry,
Lapinkylien parlamentti
05.03.2024

Yhdenvertaisen kohtelun lain edessä ja yhteiskunnassa vuoksi lakiesityksen oikeudet tulee kuulua kaikille saamelaisille, myös alkuperäiskansaan kuuluvalle metsä- ja inarinsaamelaisille.

JOHTOPÄÄTÖS:

Saamelaiskäräjät nostaa saamelaiskäräjälain kautta itsensä asemaan, jossa se väärinkäyttää valtaa EU ihmisoikeussopimuksen 17 ART[1] vastaisesti. EU ihmisoikeussopimus sitoo Suomen valtiota.

Saamelaiskäräjien itsehallinto syrjäyttää kunnallista itsehallintoa ja kuntalaisten päätösvaltaa saamelaisten kotiseutualueella.

Lakimuutos tuo viranomaistoimintaan muutoksia ja uusia piirteitä, jotka eivät ole hyvän hallinnon mukaisia. - MITÄ – siitä ei ole lain vaikutusten arviointia tehty.

Vaadimme yhdenvertaisuutta kaikkien saamelaisten rahoitukseen.

Oikeudet saattaa asiansa tuomioistuimen ratkaistavaksi

Jokaisella on oikeus yhdenvertaisuuteen lain edessä ja yhteiskunnassa.

Jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi oikeudenmukaisesti tuomioistuimessa, myös koskien saamelaiskäräjien vaaliluetteloon merkitsemistä, äänioikeuden käyttöä tai muuta oikeudenloukkausta. Valitusoikeuden rajaaminen saamelaiskäräjien oman valituselimen, valituslautakunnan varaan loukkaa henkilön oikeutta saada asiansa käsittely riippumattomassa tuomioistuimessa.

Korkeimman hallinto-oikeuden valitusluvan hakeminen saamelaiskäräjien tekemiin päätöksiin kaventaa todellisen mahdollisuuden saattaa asiansa tuomioistuimen käsittelyyn ja ratkaistavaksi.

Johtopäätös:

Lainmuutoksen myötä oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin ei toteudu. Metsä- ja inarinsaamelaiset eivät ole yhdenvertaisia lain edessä ja yhteiskunnassa.

Saamelaiskäräjillä ei ole kansalaisten luottamusta.

Merja Mattila
puheenjohtaja, OTM
Suomen alkuperäisten saamelaisten
yhteistyöjärjestö ry,
Lapinkylien parlamentti
05.03.2024

Yhdenvertaisuus on oikeusvaltion tunnusmerkki.

Suomen saamelaisten tila on korjattava.

Suomeen on muodostunut oikeuksiltaan kaksi erilaista saamelaisryhmittymää statukselliset ja statuksettomat saamelaiset. Statuksettomat saamelaiset ovat metsäsaamelaisia ja inarinsaamelaisia. Statukselliset saamelaiset ovat saamelaiskäräjien hyväksymiä saamelaisia, pohjoissaamelaisia (pohjoissaamea puhuvat) ja kolttia.

Emme hyväksy saamelaiskäräjälain muutosta.

Se on rakenteellista rasismia.

Se on olemassaolon kieltämistä alkuperäiskansaan kuuluvilta metsä- ja inarinsaamelaisilta.

Se on kulttuurista kansanmurhaa.

ON AIKA YHDISTÄÄ, EI REPIÄ

Emme vaadi enempää
emme tyydy vähempään
vaadimme yhdenvertaisuutta ja syrjimättömyyttä

Suomen alkuperäisten lapinkylien parlamentti ry
Lapinkylien parlamentti

Merja Mattila
puheenjohtaja, OTM